

Organisation
der Vereinten Nationen
für Bildung, Wissenschaft
und Kultur

- Harz - Braunschweiger
- Land - Ostfalen
- UNESCO
- Global Geopark

Landmærke **15**

Ballenstedt Slot

 GEO PARK®
Harz . Braunschweiger Land . Ostfalen

Harz

Organisation
der Vereinten Nationen
für Bildung, Wissenschaft
und Kultur

Harz - Braunschweiger
Land - Ostfalen
UNESCO
Global Geopark

Den 17. november 2015 besluttede UNESCO på deres 38. generalforsamling at indføre en ny titel. Hermed kan geoparker kalde sig for **UNESCO Global Geoparks**.

25 europæiske og kinesiske geoparker havde allerede i 2004 grundlagt netværket Global Geoparks Network (GGN). I efteråret samme år blev geoparken Harzen · Braunschweiger Land · Ostfalen optaget i netværket. Regionale netværker, herunder European Geoparks Network (EGN), koordinerer til dato det internationale samarbejde.

Kortene viser landmærkeområdernes placering i geoparken Harzen · Braunschweiger Land · Ostfalen, og hvor i Europa UNESCO's globale geoparker ligger.

UNESCO-geoparker er unikke, klart afgrænsede områder, hvor geotoper og landskaber af international betydning ligger tæt op ad hinanden. UNESCO-geoparker har til opgave at beskytte den geologiske arv, støtte miljøundervisning og fremme en bæredygtig regional udvikling.

Handlinger, som kan forårsage betydelig skade på geotoper, er forbudt.

Residens for fyrsterne af Anhalt

Slot & slotsplads Ballenstedt

Ballenstedt Slot ligger på et bjerg i det nordlige Harzen. Slottet kan ses på lang afstand, når man kommer fra øst ad B 185 og kører over kalkbakkerne "Die Hohe". I 1765 gjorde fyrsterne af Anhalt-Bernburg Ballenstedt til deres residens. Foruden slottet er også resterne fra minedriften omkring den tidligere residensby Ballenstedt forbundet med Hertugdømmet Anhalt.

Ballenstedt Slot, et barokt trefløjet anlæg, blev bygget i første halvdel af det 18. århundrede under inddragelse af rester fra et tidligere klosteranlæg. Ballenstedt var det foretrukne opholdssted for fyrsterne af Anhalt-Bernburg, fordi VICTOR II. FRIEDRICH (1700–1765) og hans ældste søn FRIEDRICH ALBRECHT (1735–1796) havde en stor lidenskab for jagt. I klosterkirkens tidligere vestfløj ligger ALBRECHT DER BÄR (1100–1170) og hans hustru begravet.

Museum Ballenstedt

I slotsparken

Slottet er omgivet af en park, der er anlagt af PETER JOSEPH LENNÉ (1789–1866) og præget af en vandakse i stil med italienske villahaver samt brede landskabspartier. Museet, der ligger på slotspladsen i et barokpalads fra det 18. århundrede, viser byens kulturelle og økonomiske historie. På museet er der også en mineralsamling og en lille udstilling om minedriften i området. Slots- og hofteatret, der også ligger på slotspladsen og blev bygget i 1788 i tidlig klassicistisk stil, er Sachsen-Anhalts ældste teater. Teatret har kunnet bevare sin enestående atmosfære, både inden- og udenfor, i de mere end 225 år, det har eksisteret.

Turistinformation Ballenstedt

☎ 0049 39483 - 263

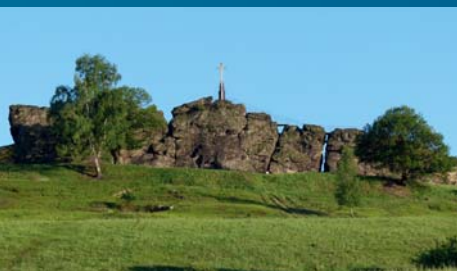
www.ballenstedt.de

2

Sandsten fra kridttiden

Gegensteine ved Ballenstedt

Fra den vestlige udkant af byen kører vi mod nord ad B 185 til vandreparkeringspladsen, hvor der er en informationstavle om geoparken. Herfra går vi videre til fods gennem naturreservatet, først til "Kleiner" (lille) og så til "Großer (stor) Gegenstein". "Gegensteine" er del af hævningszonen langs med Harzens nordlige grænse (Involutus-sandsten fra Sen Kridt). "Großer Gegenstein" kan bestiges via en stejl trappe, der er hugget ind i klippen. Herfra er der en god udsigt over Harzen og Bloksbjerg, hævningszonen med Teufelsmauer og Regenstein samt Blankenburg-truget, hvor der i dag er en flyveplads. Inskriptionen på støbejernstavlen fra 1863, der formentlig stammer fra Mägdesprung, minder om opstilling af korset 50 år efter slaget ved Leipzig. 1863 er også dødsåret for hertug ALEXANDER CARL VON ANHALT-BERNBURG (1805–1863). Smykkefund fra bronzealderen vidner om den tidlige bosættelse i området.

Stor Gegenstein

Bückeberg ved Gernrode

3

Muschelkalk

Bückeberg ved Gernrode

Nord for Gernrode, der er en bydel i Quedlinburg, ligger det tidligere kalkstensbrud Bückeberg. Geopunktet når vi fra parkeringspladsen Ziegeleistraße ved at følge stien mod nord, som fører op på højderyggen. Bückeberg (Nedre Muschelkalk) er også del af hævningszonen langs med Harzens nordlige grænse. Den kunstige blotning gør det muligt at se lagenes overkippede folder. Profilen er en af de mest sammenhængende Muschelkalkprofiler i Middeltyskland. Desværre er informationstavlen på dette geopunkt blevet ødelagt flere gange. Vi beder om forståelse for, at tavlen ikke vil blive erstattet. Fra parkeringspladsen tager det fem minutter at gå til klosterkirken St. Cyriakus, Tysklands eneste, stort set uændrede kirkebygning fra den ottoniske tid.

Gernrode Information

☎ 0049 39485 - 93022

www.quedlinburg-info.de

4 Granit Ramberg-massivet

Vi går op gennem dalen fra kurparken i Bad Suderode og passerer først Lessinghulen. Her i de "mørke bjerge" blev der allerede udvundet flusspat og kobberkis i det 16. århundrede. Næste mål er klippen "Anhaltischer Saalstein". Det tager ca. en halv time at gå dertil, inklusive den 800 m lange stejle opstigning. Vi kan nu se ud over dalen "Kaltes Tal". Der har først været en vej gennem dalen til Friedrichsbrunn siden 1888. På den anden side af dalen ligger "Preußischer Saalstein". Allerede i middelalderen blev godsejernes ejendomsrettigheder og fæstebøndernes pligter fastlagt i jordebøger (ty. Salbücher). Saalsteine beskriver altså en meget gammel grænse. "Anhaltischer Saalstein", der ligger i området af Rambergs plutoniske toglimmergranit, er del af de stejle vestvendte skråninger i "Kaltes Tal" bestående af klipper og dynger af stenblokke.

Klippen blev fredet i 1924 på grundlag af et ministerielt dekret baseret på naturbeskyttelsesloven i Anhalt. Vi fortsætter vores tur på temaruten "Historische Grenzen" (Historiske grænser), som er markeret med et "T". Wegenerskopf (587 m over havets overflade) ligger i naturreservatet Spaltenmoor ikke langt fra Friedrichsbrunn. Ramberg-massivets andet højeste bjerg på 581 m over havets overflade er opkaldt efter fyrst VIKTOR II. FRIEDRICH VON ANHALT-BERNBURG, som besad et jagthus neden for bjerget. I nærheden af Viktorshöhe ligger klipperne "Kleine" og "Große Teufelsmühle" (Ramberg-granit stablet som sække). På Bärweg (Bjørnestien) minder en rejst granitblok med en støbejernstavle om den sidste bjørn, der blev dræbt i Anhalts skove i slutningen af det 17. århundrede. Vi går forbi campingpladsen "Bremer Teich" og kommer så til banegården Sternhaus-Ramberg.

5

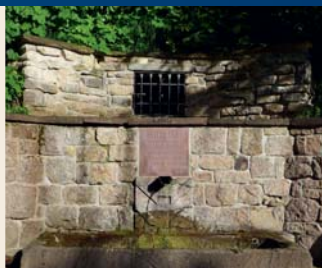
Stenkul

Kulminen ved Opperde

Opperde, en bydel i Ballenstedt, er det eneste sted i Anhalt, hvor der er blevet brudt stenkul fra 1573 til 1824. Det drejede sig om tynde kullag fra Rotliegendes. I 1770 måtte man stoppe brydningen på grund af brand i et kulleje. I de efterfølgende år blev udvindingen af stenkul øget til årligt 3.000 tons. Udvingningen fandt sted under jorden i lange stoller. Vi starter vores tur ved Bismarcktårnet. Det kan også betale sig at besøge søen Kunstteich (bademulighed), der blev anlagt i 1749 for at levere vandkraft til den nærliggende stenkulsmine. Næste geopunkt når vi ved at følge Selkedalstien langs med den historiske grænse. AB på de historiske grænsesten står for amtet Ballenstedt (Anhalt), AF for amtet Falkenstein (Preussen).

Kulminen ved Opperde

Strulle

6

Tapning af kildevand

Strulle ved Meisdorf

"Strulle" er en fontæne, der forsynes med vand fra en forkastningskilde. Vandet har et gennemsnitligt indhold af mineraler. Det indeholder flere mineraler end det er almindeligt for kildevand i bjergene, men har færre mineraler end det ofte ses i kilder fra Zechstein langs med Harzens nordlige grænse. Indholdet af opløste faste stoffer ligger på ca. 700 mg/l (ca. totredjedel calcium og hydrogenkarbonat). Ifølge en inskription på fontænen blev "Strulle" bygget i 1937. Den blev renoveret sidste gang i 2007. Da man kørte ind i tunnelen 10 m inde i bjerget i sommeren 2007, fandt man flere golfbolde i en sideniche. De stammer sikkert fra den nærliggende golfplads og tyder på, at der er en forbindelse til jordoverfladen.

Turistinformation Meisdorf

☎ 0049 34743 - 8200

www.tourist-information-meisdorf.de

7 Anhalts minedriftskontor Harzgerode

Slottet i Harzgerode blev bygget af fyrst GEOROG III. VON ANHALT-DESSAU på et ældre anlæg i midten af det 16. århundrede. Det er et af de få bevarede slotsbygninger i Sachsen-Anhalt, som stammer fra den tidlige renæssance. Mellem 1635 og 1709 var slottet bopæl for fyrsterne af den suveræne mikrostat Anhalt-Bernburg-Harzgerode. Derefter faldt Harzgerode tilbage til Anhalt-Bernburg. I det 19. århundrede var slottet hovedsæde for skov- og mineinspektionen. I dag huser slottet bl.a. "Heimatstube", et rum, der præsenterer den lokale historie. I festsalen afholdes der af og til koncerter, en god mulighed for at beundre parketgulvet, der er lavet af 18 forskellige træarter fra Harzen. På vægtergangen og i andre rum er der udstillet støbejernselementer fra jernsmelteriet Mägdesprung og jernværket Meyer samt bronzeskulpturer af WILHELM OTTO, en billedhugger fra Harzgerode. Turistinformationen ligger også på slottet, ved siden af det "sorte køkken".

Harzgerode Slot

Dennert-grantræ

8 Guld, sølv, selen og jernmalm Minestien ved Tilkerode

En eksklave omgivet af grevskabet Mansfeld tilhørte også fyrstendømmet Anhalt-Bernburg-Harzgerode. Fuldstændig isoleret fra det hercynisk orienterede gangsystem i Nedre Harzen findes der her jernmalmgange, der løber i nord-sydlig retning og falder stejlt mod øst. Disse befinder sig i en sadel bestående af graptolitskifer fra Silur med indlejringer af diabas. Indtil 1858 leverede distriktet ca. 35.000 – 40.000 tons jernmalm, som hovedsageligt blev forarbejdet i Mägdesprung. Tilkerode blev verdensberømt i 1821, da mineinspektør JOHANN LUDWIG CARL ZINCKEN (1791 – 1862) opdagede malm med selenid. I 1825 blev der også fundet guld og spor af palladium i malmen. Den lille mængde på ca. 400 gram guld havde en stor ideel værdi, da det var det eneste guld, der nogensinde er fundet i Anhalt. Af guldet blev der præget 116 dukater med indskriften "EX AURO ANHALTINO".

Byinformation Mansfeld
☎ 0049 34782 - 90342
www.mansfeld.eu

Landmærker er iøjnefaldende lokaliteter, som man kan se fra lang afstand, eller særligt kendte steder. De hjælper med at finde vej i geoparken, som er en af de største i verden. Der fås en folder til hvert af geoparkens landmærkeområder.

Geopunkter er særligt vigtige lokaliteter, hvor den geologiske historie og kulturlandskabets udvikling tydeligt kan ses og studeres. Geopunkterne er nummereret fortløbende i landmærkets område og kan forbindes til individuelle georuter. Geopunkt nr. ① er altid det sted, som landmærket har sit navn efter.

Kortudsnittet hjælper dig med at planlægge din personlige **georute** i området omkring landmærke 15 – Ballenstedt Slot. Du kan besøge de to tidligere residensbyer Ballenstedt og Harzgerode. Mens Ballenstedt først blev residensby i 1765, var Harzgerode hovedstaden i det selvstændige fyrstendømme Anhalt-Bernburg-Harzgerode fra 1635 til 1709.

Bestil flere foldere:

www.harzregion.de

9

Selkedalens industrihistorie

Carlswerk ved Mägdesprung

Carlswerk er et teknisk monument med funktionsdygtige maskiner. Det huser en udstilling om Selkedalens industrihistoriske udvikling. Jernværket ved Mägdesprung blev grundlagt i 1646, hvilket fremgår af en kontrakt mellem fyrst FRIEDRICH VON ANHALT-BERNBURG-HARZGERODE og den formuende klædeforhandler JOHANN HEIDFELD fra Quedlinburg. I 1829 blev maskinfabrikken del af det senere "Mägdesprunger Eisenhüttenwerk AG", som fra 1842 også omfattede Carlswerk. Indtil 1991 blev der her bl.a. produceret afvandingsanlæg til minedriften, knuseværk og møller til knusning af sten, dampmaskiner samt maskiner og anlæg til sukkerfabrikker, kornmøller, brænderier, teglindustrien, pulvermøller og savværk samt urlod (i kogleform til tyske ure eller i træskoform til hollandske ure), ovne og ikke mindst gasapparater. I hammerværker neden for Mägdesprung blev jernmalmen fin-

Mineinspektør Zincken

Carlswerk

delt og smeltet i højovne. I 1821 indtrådte JOHANN LUDWIG CARL ZINCKEN som direktør i de "Anhalt-Bernburgische Berg- und Hüttenwerke" (Anhalt-Bernburgske Miner og Smelteværker). Han levede og arbejdede 27 år i Mägdesprung. Han opdagede og beskrev forskellige mineraler, herunder zinkenit ($Pb_9Sb_{22}S_{42}$), som er opkaldt efter ham. Længere nede ad floden, ikke langt fra Carlswerk, ligger den første hammer, hvis turbine leverede strøm indtil 1956 efter, at malmforarbejdningen var blevet stoppet. Når vi forlader den tredje hammer på venstre side af Selkedalen, kan vi se to arkitektonisk interessante flerfamiliehuse og en historisk kirkegård med eksempler på støbejernsproduktionen i Mägdesprung. Skiferbruddet, der ligger over for Carlswerk, leverede byggematerialet til husene.

10

Støbejern

Erbstollenportalen ved Mägdesprung

Minearbejdere kalder den dybeste afvandingstunnel i et minedistrikt for "Erbstollen" (arvetunnel), fordi den erstatter afvandingstunnelen ovenfor og således gør den "arveløs". På Selkedalstien, mellem tredje og fjerde hammer, finder vi portalen til Herzog-Alexis-tunnelen. Den 2.256 m lange afvandingstunnel blev bygget mellem 1831 og 1864 med henblik på at undersøge årerne nord for Harzgerode. Dens klassicistiske portal, der blev bygget mellem 1830 og 1848, er et imponerende eksempel på moderne støbejernsprodukter, som blev produceret i Mägdesprung mellem 1821 og 1914. Den berømte støbejernsskulptur "Siegender Hirsch" (Vindende hjort), der står i Friedrichsruh tæt på Hamborg blev også støbt i 1895 i Mägdesprung. Det var en gave fra staten Anhalt til fyrst OTTO VON BISMARCK (1815 – 1898) på dennes 80 års fødselsdag.

Erbstollenportalen

Kapelklippen i Alexisbad

11

Helsemidler og klipper

Alexisbad

Alexisbad blev grundlagt som badested i 1810 under fyrst ALEXIUS FRIEDRICH CHRISTIAN VON ANHALT-BERNBURG (1767 – 1834). Helsemidlet, jernsulfatholdigt vand med et højt indhold af flourid, kom fra den såkaldte "Selkebrunnen" (Selkebrønden). Dette vandanlæg finder vi ved indgangen til svovlminen. "Alexisbrunnen" (Alexisbrønden) lå mellem 1825 og 1955 ved indgangen til St. Catharinen-minen. I de nærmere omgivelser er der også flere interessante klipper, som består af forskellige bjergarter. Kapelklippen og Habichtklippen består af lamineret skifer, Adolfsklippen af Tanner-gråvakke og kalkstenslag med conodonte (mikrofossiler). I maj 1856 grundlagde 23 tyske ingeniører foreningen af tyske ingeniører (Verein Deutscher Ingenieure, VDI). Deres mål var at samle alle tekniske intellektuelle kræfter i et fælles virke. Denne idé gælder stadig i dag.

Byinformation Harzgerode

☎ 0049 39484 - 723287

www.harzgerode.de

I Anhalt regerede grever, fyrster og hertuger af Huset Askanien. Navnet er afledt af Ascharia (Aschersleben). ALBRECHT DER BÄR, den første i slægten, kaldte sig Greve af Aschersleben. Hans barnebarn, HEINRICH I. († 1251), kaldte sig senere "von Anhalt" efter en borg ved Harzgerode. Han efterlod tre sønner, som opdelte det fyrstendømme, han havde grundlagt, i tre linjer af Huset Askanien. Efter at Aschersleben-linjen uddøde i det 14. århundrede, faldt byen til bispedømmet Halberstadt, før den senere overgik til Preussen. Geologen MARTIN SCHMIDT (1863–1947) fra Aschersleben blev ansat ved det Kongelig Preussiske Geologiske Institut i Berlin i begyndelsen af det 20. århundrede. Videnskabsmanden, der bl.a. havde sit virke i Stuttgart og Tübingen, forblev tro over for sin hjemby og berigede museets afdeling om Jordens

Aschersleben Museum

Schmidts samling på Aschersleben Museum

historie med værdifulde samlerobjekter. I et takkebrev fra den 28. august 1928 skriver magistraten i byen Aschersleben: "...det skab, du har opbygget med dine egne hænder, er for gourmeter...". De delikatesser, der her henvises til, er nogle meget værdifulde fossiler. Schmidts standardværk "Die Lebewelt unserer Trias" (Flora og fauna under Trias), der udkom i 1929, blev genudgivet i 2000 (ca. 2.300 illustrationer, mest omfattende opslagsværk om Trias-perioden i Tyskland). På museet er mange af de originale illustrationer udstillet i historiske skabe. Derudover har museet udstillinger om oldtiden, byens historie, Johannislogens frimurerertempel og skiftende særudstillinger.

Åbningstider:

Tirsdag-fredag og søndag: kl. 10-16

Lørdag: kl. 14-17

Turistinformation Aschersleben

☎ 0049 3473 - 8409440

www.aschersleben-tourismus.de

Vores mål er udsigtsplatformen i stenbruddets sydlige hjørne. Vi kommer derhen ved at tage en vandrerute, der starter ved slotshotellet "Großer Gasthof" i Ballenstedt. Det går gennem slotsparken og over dæmningen ved slotsdammen, indtil vi kommer til stien Fürstenweg. Den går mod vest langs skovkanten. Vi krydser B 185 i skyggen af gamle løvtræer og passerer vejen til Roseburg, der drejer fra mod højre. Fürstenweg krydser snart Eulenbachdalen, hvorfra en asfalteret vej fører op til stenbruddet. Vi krydser også denne vej og går videre mod vest ad Fürstenweg (R1), der nu går stejlt opad. Når vi kommer til det tidligere skovfogedhus, som ligger på højre side af stien, fortsætter stien ind i skoven. Snart løber en højspændingsledning parallelt med "Riedersche Trift", som er en nyere vandresti mod Sternhaus.

Stenbruddet ved Rieder

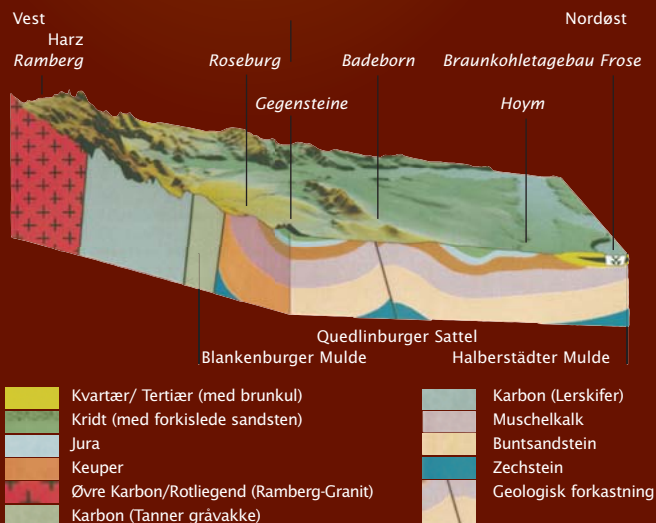
Harzenklubben har mærket vejen til udsigtsplatformen (stempelsted nr. 61 til Harzens vandrenål).

Brydningen af gråvakke i Eulenbachdalen ved Rieder går tilbage til et lille stenbrud fra 1935 tilhørende "Reichsarbeitsdienst" (Rigsarbejdstjenesten). I slutningen af 1960'erne flyttede den statsejede virksomhed VEB Natursteinkombinat Halle-Sennewitz sin produktion hertil fra Teichgrund ved Ballenstedt. Det moderne anlæg til brydning og klassificering blev opstillet af den nuværende ejer af fabrikken Mitteldeutsche Baustoffe GmbH i 1992. Størstedelen af produktionen sælges inden for en omkreds af 40 km. Da 800.000 tons forlader fabrikken om året, vil gråvakelejerne i Eulenbachdalen snart være udtømt. Anlægget til brydning og klassificering skal dog fortsat drives og forsynes med råstof fra et andet stenbrud ved hjælp af et båndanlæg.

➤ Områdets geologiske udvikling

Området omkring landmærke **15** viser på imponerende vis, hvordan en ca. 500 mio. år gammel bjergkæde er opstået og har skubbet sig op over det yngre forland. I begyndelsen var området omkring Harzen et havbassin, som blev fyldt op med finkornede sedimenter i mere end 180 mio. år. Under Devon opstod der forhøjninger og sænkninger i havet. Samtidig var der stor undersøisk vulkansk aktivitet, som varede indtil den senere periode af Nedre Karbon. Store basaltlegemer trængte sig ind i de devoniske sedimenter. Et sådant intrusivt legeme, en såkaldt "diabasåre", kan ses ved Osterteich, en dam i nærheden af Gernrode. For 360 – 330 mio. år siden blev området omkring Harzen udsat for bjergkædefoldning, blev foldet, hævet og til dels nedbrudt. Herefter for ca. 300 mio. år siden steg der sure magmaer op. Rambergs granitmassiv stammer fra denne periode. Under Rotliegendes (for 320 – 272,5 mio. år siden) blev eroderet materiale i stigende grad transporteret ned i bassinerne, der var opstået som følge af bjergkædefoldningen. Klimaet resulterede i dannelsen af stenkul. Syd for Badeborn ligger Blankenburg-truget, der er fyldt med sandsten fra kridttiden (89 – 81 mio. gamle). Trugets sydlige flanke er morfologisk hævet (Gegensteine). Lagenes stejle position beviser hævnningen af Harzens grundfjeld og dets forskydning mod nord for ca. 80 mio. år siden. På Bückeberg ved Gernrode er Muschelkalklagene stillet lodret og til dels overkippet. I de indsynkende bassiner omkring den opstigende salthorst i Aschersleben dannede der sig en stor mose i Tertiær (for 49 – 37 mio. år siden). På den måde opstod brunkulslejerne ved Frose.

Udvalgte informationscentre

Spise- og overnatningssteder

Parkhotel Schloss Meisdorf
Meisdorf
www.vandervalk.de/meisdorf
☎ 0049 34743 - 980

Großer Gasthof Ballenstedt
Ballenstedt
www.vandervalk.de/ballenstedt
☎ 0049 39483 - 510

Feriehuse Röhrkopf
Ballenstedt
www.ferien-roehrkopf-harz.de
☎ 0049 39483 - 97060

Harzcamp „Bremer Teich“
Gernrode
www.harz-camp-gernrode.de
☎ 0049 39485 - 60810

Hotel „Auf der Hohe“
Ballenstedt
www.hotel-auf-der-hohe.de
☎ 0049 39483 - 979000

REGIONALVERBAND HARZ E.V.

Regionalverband Harz er en almennyttig forening. De ordinære medlemmer er landkredsene Goslar, Göttingen, Harz, Mansfeld-Südharz og Nordhausen samt verdensarvsbyen Quedlinburg. Foreningens formål er at fremme kunst og kultur, fredning og bevaring af fortidsminder, naturbeskyttelse og landskabspleje, den internationale ånd, tolerancen inden for alle kulturområder og den mellemfolkelige forståelse samt pleje af hjemstavns-kulturen. Målene realiseres bl.a. gennem ejerne af Harzens naturparker. Regionalforeningen, der har 130 støttemedlemmer, er desuden ansvarlig for UNESCO-geoparkens sydlige del på 6.202 km².

Udgiver: Regionalverband Harz e. V., Hohe Straße 6, 06484 Quedlinburg
☎ 0049 3946-96410, E-Mail: rvh@harzregion.de
1. oplag (online)
© Regionalverband Harz e. V.
Quedlinburg 2020. Alle rettigheder forbeholdes.
www.harzregion.de

Internet:
Forfattere: Dr. Klaus George, Uwe Herold & Christiane Linke
Fotografi: Dr. Klaus George, Steffen Krause & Christiane Linke
Oversættelse: Lone Møller Hensel
Design: Design Office Agentur für Kommunikation GmbH, Bad Harzburg

Med venlig støtte:

